

การประเมินผล

โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ปี 2563

ศูนย์ประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารวิชาการเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่....

..... 2563

Centre For Project and Programme Evaluation

Office of Agricultural Economics

Ministry of Agricultural and Cooperatives

Agricultural Academic paper No....

..... 2020

การประเมินผล
โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร (ศพก.) ปี 2563

โดย

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(ก)

คำนำ

รายงานการติดตามผลโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี 2563 ฉบับนี้ เป็นการติดตามผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินโครงการฯ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งทางสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้ทำการติดตามผลระหว่างการดำเนินโครงการฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฯ ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้การติดตามผลในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารการติดตามผลฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลที่สนใจศึกษาต่อไป

ศูนย์ประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญตาราง	(ค)
บทที่ 1 สาระสำคัญของโครงการ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 เป้าหมายและงบประมาณของโครงการ	2
1.4 วิธีการดำเนินงานโครงการ	2
1.5 หน่วยงานรับผิดชอบ	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินผล	4
2.1 ความสำคัญของการประเมินผล	4
2.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามประเมินผล	4
2.3 ขอบเขตของการติดตามประเมินผล	4
2.4 วิธีการติดตาม	4
2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	7
2.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตาม	8
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของโครงการ	9
3.1 ข้อมูลทั่วไป	9
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินผล	12
4.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)	12
4.2 กิจกรรม (Activities)	13
4.3 ผลผลิต (Outputs)	15
4.4 ผลลัพธ์ (Outcomes)	16
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	18
5.1 สรุป	18
5.2 ข้อเสนอแนะ	19

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	ประเด็น ตัวชี้วัด และเกณฑ์การวัดของการติดตามโครงการ	5
ตารางที่ 3.1	ข้อมูลทั่วไปของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้มาใช้บริการ	9
ตารางที่ 3.2	การถือครองที่ดินของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้ใช้บริการ	10
ตารางที่ 3.3	กิจกรรมทางการเกษตร	11
ตารางที่ 4.1	การเบิกจ่ายงบประมาณ ปี 2563	12

บทที่ 1

สาระสำคัญของโครงการ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรที่ค่อนข้างสูง มีโรคและแมลงรบกวน และพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณน้อยและคุณภาพต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดทุน มีหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในระดับชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร ในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่เกิดจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เช่น การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต เป็นต้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม พร้อมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ กับเกษตรกร ตลอดจนใช้เป็นจุดพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการพัฒนา ศพก. ภายใต้อุดมการณ์ “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเอง จึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” ดังนั้น ศพก. จึงเป็นศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรและชุมชนในระดับอำเภอ ซึ่งมีการดำเนินงานที่สำคัญคือ 1) การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. ให้พร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การให้บริการต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรและชุมชน 3) การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของเกษตรกรตามแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และสถานการณ์ในพื้นที่ โดยมี ศพก. เป็นหลักในการดำเนินงาน และมีศูนย์เรียนรู้หรือจุดเรียนรู้อื่น ๆ ที่เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะทาง เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ฯลฯ เป็นเครือข่ายในการเสริมหนุนกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์และครอบคลุมหลากหลายสาขาทางการเกษตร และตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งภาคราชการจะต้องเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ ศพก. สามารถปฏิบัติงานได้และมีความเข้มแข็ง รวมถึงการประสานเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชนตามแนวทางประชารัฐ การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. จึงต้องมีการพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานทั้งศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย ให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน สามารถให้บริการด้านการเกษตรแก่เกษตรกรได้อย่างแท้จริง มีการประสานงานกันระหว่าง

ศพก. เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ทั้งในระดับจังหวัด เขต และประเทศ รวมทั้งมีการบูรณาการและเป็นเอกภาพ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. ร่วมกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

1.2.2 เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

1.3 เป้าหมายและงบประมาณของโครงการ

1.3.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 882 ศูนย์

1.3.2 ศูนย์เครือข่าย 10,523 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) 1,764 ศูนย์ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) 1,764 ศูนย์ และศูนย์เครือข่ายอื่น ๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เครือข่าย เฉพาะด้าน 6,995 ศูนย์

1.3.3 เกษตรกรในพื้นที่ 882 อำเภอ จำนวน 26,460 ราย

1.4 วิธีการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรมการดำเนินงานของ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มี 2 ส่วน ประกอบด้วย 6 กิจกรรมหลัก คือ

ส่วนที่ 1 การดำเนินงานในส่วนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เครือข่าย

1.4.1 การพัฒนาศักยภาพ ศพก. และศูนย์เครือข่าย ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นสถานที่ให้บริการข่าวสารและบริการด้านการเกษตร

1.4.2 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. จัดเวทีเชื่อมโยงกับโครงการ ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

1.4.3 การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก. และเครือข่าย ได้แก่ การจัดงานวันถ่ายทอด เทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field day)

1.4.4 การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ จัดอบรมเพื่อป่มเพาะเกษตรกรไปสู่การส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ ไม่น้อยกว่า 3 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต พัฒนาเกษตรกรผู้นำซึ่งเป็นประธานศูนย์เครือข่าย จำนวน 11,742 ราย

1.4.5 การติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานของ ศจช. ศดปช. และการอารักขาพืช

1.4.6 การพัฒนาศูนย์เครือข่าย ได้แก่ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ในหลักสูตรการเป็นหมอพืช และการดำเนินงานคลินิกพืช จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร

1.5 หน่วยงานรับผิดชอบ

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม กรมฝนหลวงและการบินเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เกษตรกรที่มาเรียนรู้ที่ ศพก. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

1.6.2 เกษตรกร องค์กรเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตร ส่งผลให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการประเมินผล

2.1 ความสำคัญของการประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยศูนย์ประเมินผลเห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการตามนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ภายใต้หลักคิด “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” ซึ่งภาคราชการจะต้องเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ ศพก. สามารถปฏิบัติงานได้และมีความเข้มแข็ง รวมถึงประสานงานเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชนตามแนวทางประชารัฐ จึงเห็นสมควรติดตามผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กิจกรรม และขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนได้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ และเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้า กิจกรรม และขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จของแผนงาน/โครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามประเมินผล

เพื่อติดตามผลการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งปัญหา และอุปสรรคของโครงการ

2.3 ขอบเขตของการติดตามประเมินผล

2.3.1 พื้นที่เป้าหมาย ศูนย์เครือข่ายของ ศพก. 10,523 ศูนย์ เช่น ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์เครือข่ายด้านปศุสัตว์ ศูนย์เครือข่ายด้านประมง เป็นต้น

2.3.2 ประชากรเป้าหมาย

- 1) ประธานศูนย์เครือข่ายของ ศพก.
- 2) เกษตรกรผู้มาใช้บริการของ ศพก.
- 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ

2.3.3 ระยะเวลาของข้อมูล

- 1) ข้อมูลโครงการฯ เดือนตุลาคม 2562 - กันยายน 2563
- 2) ข้อมูลเกษตรกรก่อนการพัฒนาตามโครงการฯ ใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2559/60
- 3) ข้อมูลเกษตรกรหลังได้รับการพัฒนาตามโครงการฯ ใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2561/62

2.4 วิธีการติดตาม

2.4.1 การรายงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยรายงานผลการดำเนินงานเป็นรายเดือนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน 2563

2.4.2 การลงพื้นที่เพื่อติดตามความก้าวหน้า ผลได้ ผลลัพธ์ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

2.4.3 ประเด็นตัวชี้วัด ได้กำหนดประเด็นตัวชี้วัดได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด และเกณฑ์การวัดของการติดตามโครงการ

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs)		
1.1 งบประมาณ	- จำนวนงบประมาณที่ใช้จ่ายจริงเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	- ร้อยละ 96 ของงบประมาณที่ได้รับ
1.2 หน่วยงาน/บุคลากร	- จำนวนหน่วยงานในสังกัด กษ. และนอกสังกัด กษ. ที่เข้าร่วมดำเนินงาน	- อย่างน้อย 6 หน่วยงานในสังกัด กษ.
1.3 ปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์	- ประเภทปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุน ศพก.	- อย่างน้อย 4 ประเภท
2. กิจกรรม (Activities)		
2.1 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของ ศพก.	- ร้อยละของเครือข่ายของ ศพก. ที่ได้รับการพัฒนา	
2.2 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน	- จำนวนเครือข่ายของ ศพก. ที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ ศพก. - จำนวนครั้งที่เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ ศพก.	- ไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง
3. ผลผลิต (Outputs)		
3.1 ความพร้อมในการให้บริการของเครือข่ายของ ศพก.	- ศูนย์เครือข่ายที่มีความพร้อมในการให้บริการ	
3.2 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้	- จำนวนเกษตรกรที่มาเรียนรู้และใช้บริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	

ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด และเกณฑ์การวัดของการติดตามโครงการ (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
4. ผลลัพธ์ (Outcomes)		
4.1 การนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำความรู้จาก ศพก. ไปใช้	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกรที่เข้าใช้ บริการ
4.2 การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่การประกอบอาชีพของ เกษตรกร	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพการ ผลิตเพิ่มขึ้น (ผลผลิต/ ต้นทุนการผลิต) - ร้อยละของเกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือน เพิ่มขึ้น	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเกษตรกรที่นำ ความรู้ไปใช้มีผลผลิต เพิ่มขึ้น และไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของ เกษตรกรที่นำความรู้ไป ใช้มีรายจ่ายในการผลิต ลดลง
4.3 ความพึงพอใจที่มีต่อ โครงการฯ	- ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อ โครงการฯ	- ระดับ 4 ขึ้นไป

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีคำถามทั้งคำถามปลายปิด (Close - Ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open - Ended Question) โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ ประธานศูนย์เครือข่าย ศพก. เกษตรกรที่ใช้บริการศูนย์เครือข่ายของ ศพก. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาค

2.5.2 แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานศูนย์เครือข่าย ศพก. เกษตรกรที่ใช้บริการศูนย์เครือข่ายของ ศพก. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาค

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมจากเอกสารโครงการ รายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ และรายงานการประชุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด หรือข้อมูลจากการสังเกต ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

2.6.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ในเชิงตัวเลขโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) จำแนกการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม ได้แก่ ผลรวม ค่าร้อยละ สัดส่วน และค่าเฉลี่ย โดยการแจกแจงความถี่ จัดกลุ่ม จัดประเภทของข้อมูล แล้วนำมาเสนอในรูปตารางและแผนภูมิ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่เป็นตัวเลขหรืออธิบายให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละตัวชี้วัดของการประเมินผล เช่น เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับแผนหรือเป้าหมาย หรือเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังมีโครงการฯ

2) วิเคราะห์ทัศนคติ และความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยการใช้การวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งกำหนดการให้คะแนนและการคำนวณผลการประเมินออกเป็น 5 ระดับคือ “1 = น้อยที่สุด” “2 = น้อย” “3 = ปานกลาง” “4 = มาก” และ “5 = มากที่สุด” และแบ่งช่วงค่าคะแนนที่มีค่าอยู่ระหว่าง 1.00 - 5.00 ออกเป็น 5 ช่วง คือ ช่วงค่าคะแนน 1.00 - 1.80 จัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด ช่วงค่าคะแนน 1.80 - 2.60 จัดอยู่ในระดับน้อย ช่วงค่าคะแนน 2.61 - 3.40 จัดอยู่ในระดับปานกลาง ช่วงค่าคะแนน 3.41 - 4.20 จัดอยู่ในระดับมาก และช่วงค่าคะแนน 4.21 - 5.00 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

2.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

2.7.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมายความว่า สถานที่ของเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน เป็นศูนย์กลางการบริการ แลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน

2.7.2 คณะกรรมการ ศพก. หมายความว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัด และระดับเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.7.3 คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ระดับจังหวัด หมายความว่า คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากประธานกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอของแต่ละจังหวัดและเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.7.4 คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ระดับเขต หมายความว่า คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับเขต ซึ่งมาจากประธานกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานครของแต่ละเขตของกรมส่งเสริมการเกษตร

2.7.5 คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ระดับประเทศ หมายความว่า คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับประเทศ ซึ่งมาจากประธานคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับเขตของกรมส่งเสริมการเกษตร

2.7.6 ศูนย์เครือข่ายของ ศพก. หมายความว่า ศูนย์ หรือจุดเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ และ/หรือ มีผลการดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการดำเนินงานของ ศพก. ในอำเภอ และเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.7.7 เกษตรกรที่ใช้บริการ ศพก. หมายความว่า เกษตรกรที่ทำการเกษตร และอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอ ที่ ศพก. ตั้งอยู่และเคยเข้าใช้บริการของ ศพก.

2.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตาม

2.8.1 ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาส่งเสริม สนับสนุน หรือปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.8.2 เพื่อดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์กับเกษตรกรต่อไป

บทที่ 3 สภาพทั่วไปของโครงการ

3.1 ข้อมูลทั่วไป

3.1.1 เพศและอายุ ประธานศูนย์เครือข่ายร้อยละ 69.86 เป็นเพศชาย และร้อยละ 30.14 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54 ปี โดยมีอายุมากที่สุด 78 ปี และน้อยที่สุด 32 ปี ส่วนเกษตรกรผู้ให้บริการ ร้อยละ 60.48 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 39.52 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52 ปี โดยมีอายุมากที่สุด 68 ปี และน้อยที่สุด 22 ปี

3.1.2 ระดับการศึกษา ประธานศูนย์เครือข่ายจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 26.76 รองลงมาร้อยละ 18.30 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 12.68 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรชั้นสูง ในสัดส่วนที่เท่ากัน ส่วนเกษตรกรผู้ให้บริการ ร้อยละ 28.40 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 24.69 จบการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และร้อยละ 19.75 จบการศึกษาระดับประถมต้น

3.1.3 ประสบการณ์ทางการเกษตร ทั้ง 2 กลุ่มมีประสบการณ์ทางการเกษตรเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 25 ปี

3.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 4 ราย โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุเป็นแรงงานเฉลี่ย 3 คน และจำนวนนี้เป็นแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 2 ราย

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้มาใช้บริการ

รายการ	ประธานศูนย์เครือข่าย	เกษตรกรผู้มาใช้บริการ
1. เพศ (ร้อยละ)		
1.1 ชาย	69.86	39.52
1.2 หญิง	30.14	60.48
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	54	52
3. ระดับการศึกษา (ร้อยละ)		
3.1 ไม่สำเร็จการศึกษา	-	0.82
3.2 ประถมต้น	12.68	19.75
3.3 ประถมปลาย	12.68	28.40
3.4 มัธยมต้น	9.86	16.46
3.5 มัธยมปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	26.76	24.69
3.6 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	12.68	4.12
3.7 ปริญญาตรี	18.31	5.35
3.8 ปริญญาโท	7.04	0.41
4. ประสบการณ์ทางการเกษตรเฉลี่ย (ปี)	25	25

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้มาใช้บริการ (ต่อ)

รายการ	ประธานศูนย์เครือข่าย	เกษตรกรผู้มาใช้บริการ
5. จำนวนสมาชิกและแรงงานเฉลี่ย (คน)		
5.1 สมาชิกในครัวเรือน	4	4
5.2 แรงงานในครัวเรือน	3	3
5.3 แรงงานภาคการเกษตร	2	2

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.5 การถือครองที่ดิน

1) ประธานศูนย์เครือข่ายมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 47.29 ไร่ จำแนกตามการถือครอง เป็นพื้นที่ของตนเอง จำนวน 35.54 ไร่ เช่าที่ดินทำกินจำนวน 11.05 ไร่ และทำฟรี ได้แก่ พื้นที่ของญาติพี่น้อง ที่สาธารณะประโยชน์จำนวนที่ 1.84 ไร่ (ตารางที่ 3.2)

2) เกษตรกรผู้ใช้บริการมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 24.57 ไร่ จำแนกตามการถือครอง เป็นพื้นที่ของตนเองจำนวน 15.32 ไร่ เช่าที่ดินทำกินจำนวน 7.05 ไร่ และทำฟรี ได้แก่ พื้นที่ของญาติพี่น้อง ที่สาธารณะประโยชน์จำนวน 2.20 ไร่ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 การถือครองที่ดินของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้ใช้บริการ

รายการ	หน่วย : ไร่			
	ของตนเอง	เช่า	ทำฟรี	รวม
ประธานศูนย์เครือข่าย				
1. ในภาคเกษตร				
- ที่นา	7.10	3.19	0.74	11.03
- ที่พืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	6.61	1.92	0.00	8.53
- ที่สวนผลไม้ / ไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา ปาล์ม น้ำมันมะพร้าว	14.40	4.11	0.71	19.22
- ที่สวนผัก / สมุนไพร ได้แก่ พืชผักสวนครัว เห็ด ถั่ว	1.55	0.00	0.00	1.55
- ที่ไม้ดอก / ไม้ประดับ	0.01	0.11	0.00	0.12
- ที่เลี้ยงสัตว์เป็นโรงเรือน / โรงเลี้ยง / คอกสัตว์ ได้แก่ สุนัข โค กระบือ เป็ด ไก่	0.35	0.00	0.03	0.38
- ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ / ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.07	0.00	0.00	0.07
- ที่เพาะเลี้ยงประมง	1.58	1.58	0.02	3.18
- ฟาร์ม / เกษตรผสมผสาน	2.74	0.14	0.33	3.21
รวมที่ดินในภาคเกษตรของประธานศูนย์เครือข่าย	34.41	11.05	1.83	47.29

ตารางที่ 3.2 การถือครองที่ดินของประธานศูนย์เครือข่าย และเกษตรกรผู้ให้บริการ (ต่อ)

หน่วย : ไร่

รายการ	ของตนเอง	เช่า	ทำฟรี	รวม
เกษตรกรผู้ให้บริการ				
1. ในภาคการเกษตร				
- พืชไร่ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน	8.41	6.76	1.80	16.97
- พืชสวน ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว	6.53	0.27	0.37	7.17
- พืชผัก ได้แก่ พืชผักสวนครัว เห็ด ถั่ว	0.38	0.02	0.03	0.43
รวมที่ดินในภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ให้บริการ	15.32	7.05	2.20	24.57

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.6 กิจกรรมทางการเกษตร

1) ประธานศูนย์เครือข่ายร้อยละ 47.95 มีอาชีพปลูกพืชสวน รองลงมาร้อยละ 46.58 มีอาชีพทำนา ร้อยละ 26.03 ทำอาชีพปลูกพืชไร่และทำประมง ในสัดส่วนเท่า ๆ กัน (ตารางที่ 3.3)

2) เกษตรกรผู้ให้บริการร้อยละ 56.45 มีอาชีพทำนา รองลงมาร้อยละ 47.58 ทำอาชีพทำสวน ร้อยละ 39.11 ทำอาชีพด้านประมง ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ที่ตั้งศูนย์เครือข่ายที่มีจุดเรียนรู้และหลักสูตร เฉพาะด้าน (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 กิจกรรมทางการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ประธานศูนย์เครือข่าย	เกษตรกรผู้มาให้บริการ
ทำนา	46.58	56.45
พืชไร่	26.03	29.84
พืชสวน	47.95	47.58
พืชผัก	15.07	34.27
เลี้ยงปศุสัตว์	13.70	36.29
ทำประมง	26.03	39.11

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผลโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี 2562 เป็นผลการติดตามศูนย์เครือข่ายของ ศพก. เช่น ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์เครือข่ายด้านปศุสัตว์ ศูนย์เครือข่ายด้านประมง เป็นต้น โดยข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ สอบถามจากประธานศูนย์เครือข่ายของ ศพก. จำนวน 73 ตัวอย่าง เกษตรกรผู้มาใช้บริการของ ศพก. จำนวน 248 ตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 22 ราย ซึ่งจำแนกตามปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต และผลกระทบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

4.1.1 งบประมาณ มีการเบิกจ่ายจำนวน 237.5343 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 72.09 ของงบประมาณที่ได้รับ 329.4958 ล้านบาท เมื่อพิจารณาแล้ว การเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากเกิดสถานการณ์การระบาดของโควิดในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ทำให้การดำเนินโครงการต้องชะลอในช่วงดังกล่าว ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มีการเบิกจ่ายใกล้เคียงกับเป้าหมาย ได้แก่ ร้อยละ 94.26 ส่วนกรมหม่อนไหม มีการเบิกจ่ายได้เพียงร้อยละ 15.65

ตารางที่ 4.1 การเบิกจ่ายงบประมาณ ปี 2563

หน่วยงาน	การเบิกจ่ายงบประมาณ (บาท)		ร้อยละ
	งบที่ได้รับ	ผลงาน	
กรมส่งเสริมการเกษตร	203,607,300	200,917,500	98.68
กรมประมง	30,134,000	30,078,355	99.82
กรมปศุสัตว์	20,904,400	20,786,900	99.44
กรมวิชาการเกษตร	14,300,000	14,227,585	99.49
กรมหม่อนไหม	6,211,000	5,597,900	90.13
กรมพัฒนาที่ดิน	8,731,800	8,680,245	99.41
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	5,650,500	5,412,000	95.78
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	29,660,100	29,660,100	100.00
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	8,524,000	8,515,100	99.90
รวม	327,723,100	323,875,415	98.83

ที่มา : รายงานความก้าวหน้าโครงการจากระบบการติดตามและประเมินผล

4.1.2 หน่วยงานร่วมบูรณาการ การดำเนินงานโครงการ มีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องจำนวน 9 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการ เกษตร กรมหม่อนไหม กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมบูรณาการตามภารกิจของหน่วยงาน โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานร่วม ประชุมจัดทำแผนและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ศพก. เครือข่าย

4.1.3 ปัจจัยการผลิต การพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เครือข่าย ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็นสถานที่ ให้บริการข่าวสารและบริการด้านการเกษตร ได้แก่ การพัฒนาฐานเรียนรู้ การพัฒนาแปลงเรียนรู้ กำหนด หลักสูตรทั้งหลักสูตรหลักในเรื่อง การลดต้นทุน มาตรฐานการผลิตสินค้า ฯลฯ หลักสูตรบังคับ ในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรผสมผสาน ฯลฯ และหลักสูตรเสริม การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และหลักสูตรที่ชุมชน ต้องการ มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์ เป็นต้น และสำรวจความต้องการปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนิน กิจกรรม ซึ่งการสนับสนุนอาจจะไม่สามารถสนับสนุนได้ครบทุกศูนย์ เนื่องจากขึ้นอยู่กับงบประมาณและปัจจัย จำเป็นที่เพียงพอกับการดำเนินกิจกรรม

4.2 กิจกรรม (Activities)

4.2.1 การพัฒนาศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย

1) กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการพัฒนาศูนย์หลักจำนวน 882 ศูนย์ และศูนย์เครือข่าย จำนวน 2,646 ศูนย์ เป็นไปตามเป้าหมาย จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรผู้นำ 26,460 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย และพัฒนาเกษตรกรผู้นำของเครือข่าย 11,615 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.92 ของเป้าหมาย 11,742 ราย

2) กรมประมง ดำเนินการพัฒนาศูนย์หลักจำนวน 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย พัฒนาศูนย์ เครือข่ายจำนวน 5,292 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย และพัฒนาฐานเรียนรู้และหลักสูตรด้านการประมง จำนวน 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย

3) กรมปศุสัตว์ ดำเนินการพัฒนาศูนย์หลักจำนวน 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย พัฒนาศูนย์ เครือข่ายจำนวน 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย และพัฒนาเกษตรกรเครือข่ายด้านปศุสัตว์จำนวน 8,894 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.84 ของเป้าหมาย 8,820 ราย

4) กรมวิชาการเกษตร ดำเนินการพัฒนาศูนย์หลักจำนวน 200 ศูนย์ครอบคลุมเป้าหมาย และเกษตรกรได้รับการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี/นวัตกรรมการผลิตพืชที่ถูกต้องเหมาะสมจำนวน 7,891 ราย คิดเป็นร้อยละ 131.52 ของเป้าหมาย 6,000 ราย

5) กรมหม่อนไหม ดำเนินการพัฒนาศูนย์หลัก จำนวน 3 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย และศูนย์ เครือข่าย 29 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย เกษตรกรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3,183 ราย คิดเป็นร้อยละ 636.60 ของเป้าหมาย 500 ราย

6) กรมพัฒนาที่ดิน พัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย สนับสนุนการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินจำนวน 876 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 99.32 ของเป้าหมาย 882 ศูนย์

7) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พัฒนาศูนย์เรียนรู้ และพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. จำนวน 140 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย

8) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พัฒนาศูนย์เรียนรู้ใน ศพก. 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย พัฒนาอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี (ครูบัญชี) 882 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย และพัฒนาเกษตรกรในด้านการจัดทำบัญชี 882 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย ติดตามประเมินผล 176 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 99.44 ของเป้าหมาย 177 ศูนย์

9) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจการเกษตรอาสา (ศกอ.) ด้านการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ จำนวน 882 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ Application กระดานเศรษฐกิจเกษตรกรรมโอกาส 720 ราย กิจกรรมอบรมและสาธิต การเกษตรไทยด้วยปรัชญาเศรษฐกิจการเกษตร 1,080 ราย ครอบคลุมเป้าหมาย และขับเคลื่อน ศพก. เพื่อส่งเสริมบทบาท ศกอ. ในท้องถิ่น 882 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย

4.2.2 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน

1) การเป็นจุดเรียนรู้ของศูนย์เครือข่าย

ศูนย์เครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการ พบว่าร้อยละ 60.81 เคยเป็นจุดเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้มาก่อน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 22.95 เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาร้อยละ 14.75 เป็นศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน (ศจช.) และศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนที่เหลือเคยเป็นจุดเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้ด้านอื่น ๆ เช่นวิสาหกิจชุมชน ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ศูนย์จักษุสถาน เป็นต้น

การคัดเลือกศูนย์เครือข่ายร้อยละ 53.00 จะเป็นการสมัครใจเข้าร่วมโครงการเอง เพราะมีการดำเนินการอยู่แล้ว ร้อยละ 24.66 เป็นการที่หน่วยงานขอร้อง อีกร้อยละ 2.74 ไม่ได้สมัครใจและไม่เคยทราบมาก่อน เพราะเห็นว่า ศูนย์เครือข่ายยังไม่ได้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ไม่ได้มีการติดตามผลจากการเข้าร่วมเป็นจุดเรียนรู้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าการคัดเลือกศูนย์เครือข่ายบางแห่งไม่มีความพร้อมเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของอาคารสถานที่ ทัศนอุปกรณ์ โต๊ะและเก้าอี้ ดังนั้นในการคัดเลือกศูนย์เครือข่ายเจ้าหน้าที่ ควรทราบถึงบริบทของพื้นที่ในชุมชน จากการขอความเห็นจากผู้นำชุมชน เพื่อที่จะสามารถคัดเลือกศูนย์ซึ่งมีความพร้อมเข้ามาเป็นศูนย์เครือข่ายของ ศพก.

2) การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ศพก.

ประธานศูนย์เครือข่ายร้อยละ 69.44 ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของศูนย์หลัก อีกร้อยละ 30.56 ไม่ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ เนื่องจากเป็นศูนย์ที่ตั้งขึ้นใหม่ และมีโครงสร้างขององค์กรอยู่แล้ว เช่น ตัวประธาน สมาชิก และคัดเลือกสมาชิกมาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ตั้งแต่ปี 2559 ซึ่งตัวประธานศูนย์เครือข่ายร้อยละ 78.08 รู้จักและร่วมงานกับเกษตรกรที่เป็นประธานศูนย์หลักอยู่แล้ว ในจำนวนนี้ร้อยละ 89.47

ร่วมงานในลักษณะแลกเปลี่ยนความรู้ นำเกษตรกรที่ต้องการเรียนรู้ไปศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในหลักสูตร เฉพาะด้านตามบริบทของชุมชน

3) การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการ ศพก.

ประธานศูนย์เครือข่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 69.44 ไม่ได้เข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา กับ คณะกรรมการ ศพก. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมน้อย การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ลดลง อีกร้อยละ 30.56 ได้เข้าร่วม ประชุม จำนวนครั้งในการเข้าร่วมประชุมเฉลี่ยปีละ 4 ครั้ง เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน ประธานศูนย์เครือข่าย ร้อยละ 68.49 เห็นว่าทำให้มีองค์ความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 65.75 มีการปฏิสัมพันธ์กับ ศพก. และ เครือข่าย ศพก. ด้วยกัน ร้อยละ 58.90 เห็นว่าการประชุมทำให้รับทราบนโยบายในการดำเนินงานเครือข่าย

4) การร่วมงานกับศูนย์เครือข่ายอื่น ๆ พบว่า ร้อยละ 84.51 เคยร่วมงานกันแล้ว ได้แก่ การทำธุรกิจ ร่วมกัน การลงพื้นที่ตรวจโรคระบาดในสัตว์และให้วัคซีน การตรวจสอบโรคและแมลงศัตรูพืช และการแลกเปลี่ยน องค์ความรู้ ส่วนศูนย์เครือข่ายร้อยละ 15.49 ยังไม่เคยร่วมงานกับศูนย์เครือข่ายอื่น ๆ

4.3 ผลผลิต (Outputs)

4.3.1 ความพร้อมในการบริการของเครือข่ายของ ศพก.

1) พื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เครือข่ายร้อยละ 72.86 ใช้พื้นที่ของประธานศูนย์ รองลงมาร้อยละ 25.71 ใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ และร้อยละ 1.43 ใช้พื้นที่ทั้งของประธานและพื้นที่ สาธารณประโยชน์ ซึ่งมีพื้นที่เฉลี่ย 9.05 ไร่

2) ศูนย์เครือข่ายทุกศูนย์ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อการดำเนินงานในด้านการถ่ายทอด องค์ความรู้ ซึ่งศูนย์เครือข่ายร้อยละ 70.42 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์ในการผลิต ปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงปลุสัตว์ พันธุ์ปลาพร้อมอาหารปลา เมล็ดพันธุ์ข้าว และบรรจุภัณฑ์ รองลงมาร้อยละ 61.97 ได้รับการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และป้ายองค์ความรู้ ร้อยละ 36.62 ได้รับ สนับสนุนการจัดอบรม นอกจากนี้ได้รับเอกสารวิชาการเพื่อแจกจ่ายผู้ที่เข้ามาใช้บริการร้อยละ 26.76 ได้รับ สนับสนุนงบประมาณร้อยละ 21.13 อีกทั้งศูนย์เครือข่ายร้อยละ 1.40 ได้รับการสนับสนุนการจัดงานวันถ่ายทอด เทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)

3) ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 70.42 มีอาคาร/ศาลาเรียนรู้เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วน ร้อยละ 29.58 ไม่มีอาคาร/ศาลาเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเพียงจุดที่ใช้ในการศึกษาดูงานและใช้พื้นที่แปลงเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ

4) ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 59.72 มีฐานเรียนรู้ และร้อยละ 40.28 ไม่มีฐานเรียนรู้โดยมีฐาน เรียนรู้เฉลี่ยศูนย์ละ 3 ฐาน

5) ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 78.87 มีแปลงเรียนรู้เฉลี่ยศูนย์ละ 1 แปลง และร้อยละ 21.13 ไม่มี แปลงเรียนรู้

6) ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 66.20 มีหลักสูตรเรียนรู้ที่ถ่ายทอดให้กับผู้เข้าใช้บริการเฉลี่ยศูนย์ละ 2 หลักสูตร และร้อยละ 33.80 ไม่มีหลักสูตรเรียนรู้ของศูนย์ เนื่องจากการถ่ายทอดองค์ความรู้จะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเป็นผู้มาถ่ายทอดองค์ความรู้จึงไม่ได้กำหนดเป็นองค์ความรู้ประจำของศูนย์

7) อุปกรณ์สื่อการสอน ด้านเครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 46.38 มีอุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม ส่วนร้อยละ 53.62 ไม่มี ด้านโต๊ะและเก้าอี้ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 68.06 มีความพร้อมในด้านดังกล่าว ซึ่งในจำนวนนี้ร้อยละ 73.33 มีเพียงพอ อีกร้อยละ 26.67 ไม่เพียงพอและร้อยละ 31.94 ไม่มีโต๊ะและเก้าอี้ ส่วนของห้องน้ำศูนย์เครือข่าย ร้อยละ 93.06 มีห้องน้ำไว้สำหรับผู้เข้ามาใช้บริการเฉลี่ยศูนย์ละ 2 ห้อง อีกร้อยละ 6.94 ไม่มีห้องน้ำ

8) การทำงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน หรือมหาวิทยาลัย พบว่า ศูนย์เครือข่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 63.38 ยังไม่เคยทำงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานดังกล่าว อีกร้อยละ 35.71 ที่ได้ร่วมทำงานวิจัย เช่น การทดลองเลี้ยงปลานิลข้ามเพศ การแปรรูปน้ำผึ้ง การทำโปรตีนจากมะพร้าว เป็นต้น และได้นำผลการวิจัยมาขยายสู่เกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้มาตรฐาน และสามารถส่งขายต่างประเทศได้

4.3.2 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้

1) การเข้ารับบริการจากศูนย์เครือข่ายของ ศพก ร้อยละ 92.34 เข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้ รองลงมาร้อยละ 44.76 ขอรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ร้อยละ 39.11 ขอรับข้อมูลปัจจัยการผลิต ร้อยละ 24.19 ขอรับบริการด้านการเกษตร และร้อยละ 17.74 เข้าร่วมงาน Field Day

2) ผู้ใช้บริการร้อยละ 62.60 มีการใช้บริการมากกว่า 1 ศูนย์เครือข่าย อีกร้อยละ 37.40 ใช้บริการศูนย์เครือข่ายของ ศพก. เพียง 1 แห่ง ซึ่งมีการเข้าใช้บริการเฉลี่ยปีละ 9 ครั้ง สำหรับการกลับมาใช้บริการศูนย์เครือข่ายของ ศพก. ในครั้งต่อไป พบว่า ผู้ใช้ร้อยละ 99.17 จะกลับมาใช้บริการอีก โดยเฉพาะผู้ใช้บริการร้อยละ 64.85 ต้องการกลับมาอบรมเพิ่มเติม รองลงมาร้อยละ 58.16 ต้องการมาร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับศูนย์ ร้อยละ 48.12 ปรึกษาปัญหาด้านการเกษตร และร้อยละ 18.83 ขอรับปัจจัยการผลิต

4.4 ผลลัพธ์ (Outcomes)

4.4.1 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

1) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้ใช้บริการร้อยละ 97.95 นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ การทำปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 66.11 การทำน้ำหมักชีวภาพร้อยละ 28.45 การดูแลพืชและคัดเมล็ดพันธุ์พืชร้อยละ 27.20 และอื่น ๆ เช่น การกำจัดศัตรูพืช การปรับปรุงบำรุงดิน การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

2) ผลจากการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ จากการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้ารับบริการ พบว่า ร้อยละ 64.92 สามารถลดรายจ่ายในการผลิตลงได้โดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 1,608.46 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 51.61 สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,213 บาทต่อปี ร้อยละ 27.82 มีตลาดรองรับผลผลิตมากขึ้น ร้อยละ 23.79 มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้า ร้อยละ 20.16 สามารถเพิ่ม

ผลผลิตต่อไร่ นอกจากนี้ผู้ใช้บริการร้อยละ 15.32 มีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไร่ละ 6,775.52 บาทต่อปี อีกร้อยละ 14.11 ได้รับการรับรองมาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน GAP มาตรฐาน Q และมาตรฐาน PGS

4.4.2 ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ

ความพึงพอใจต่อการใช้บริการของศูนย์เครือข่ายของ ศพก. ในภาพรวมผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.41 แบ่งออกเป็นความพึงพอใจในด้านแปลงเรียนรู้ 4.46 คะแนน ด้านฐานเรียนรู้ 4.42 คะแนน ด้านองค์ความรู้ 4.70 คะแนน ด้านรูปแบบการถ่ายทอด 4.68 คะแนน ด้านหลักสูตร 4.58 คะแนน ด้านวิทยากร 4.64 คะแนน ด้านเนื้อหาวิชา 4.54 คะแนน ด้านการนำไปใช้ 4.21 คะแนน ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีเพียงด้านอาคารและห้องน้ำสำหรับผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.05 และ 3.81 ตามลำดับ เนื่องจากความพร้อมภายในอาคารด้านโสตทัศนูปกรณ์และโต๊ะเก้าอี้ที่มีไม่เพียงพอ สำหรับห้องน้ำนั้นมีสาเหตุมาจากการที่มีห้องน้ำเฉลี่ยเพียง 2 ห้องและเริ่มมีสภาพทรุดโทรม

บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด แก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ และเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ โดยมีผลการติดตามดังนี้

5.1.1 การดำเนินงาน

1) ดำเนินการพัฒนา ศพก. หลัก โดยแบ่งออกเป็น กรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 882 ศูนย์ กรมปศุสัตว์จำนวน 882 ศูนย์ กรมวิชาการเกษตรจำนวน 200 ศูนย์ กรมหม่อนไหมจำนวน 3 ศูนย์ กรมพัฒนาที่ดินจำนวน 882 ศูนย์ กรมประมงจำนวน 882 ศูนย์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จำนวน 882 ศูนย์

2) ดำเนินการพัฒนาศูนย์เครือข่ายจำนวน 8,989 ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น ศูนย์เครือข่าย ศพก. จำนวน 2,646 ศูนย์ ด้านปศุสัตว์ 882 ศูนย์ ด้านพัฒนาฐานประมง 5,292 ศูนย์ ด้านหม่อนไหม 29 ศูนย์ และด้านศูนย์เรียนรู้ในเขตปฏิรูปที่ดิน 140 ศูนย์

3) ดำเนินการอบรม/ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรจำนวน 137,857 ราย คิดเป็นร้อยละ 104.48 ของเป้าหมายจำนวน 131,942 ราย โดยแบ่งเป็น กรมส่งเสริมการเกษตร 26,460 ราย กรมปศุสัตว์ 8,894 ราย กรมประมง 89,467 ราย กรมหม่อนไหม 500 ราย กรมวิชาการเกษตร 7,891 ราย กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ 882 ราย และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 1,080 ราย

5.1.2 การดำเนินงานก่อนมาเป็นศูนย์เครือข่าย ร้อยละ 22.95 เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 14.75 เป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชน/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 8.20 เป็นศูนย์จัดการดินชุมชน ร้อยละ 6.56 เป็นศูนย์เรียนรู้ราชภัฏชาวบ้าน ส่วนที่เหลือเคยเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านอื่น ๆ เช่น วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ศูนย์จักสาน เป็นต้น โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 9.05 ไร่ ร้อยละ 72.86 ใช้พื้นที่ของประธานศูนย์ฯ รองลงมา ร้อยละ 25.71 ใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ และร้อยละ 1.43 ใช้พื้นที่ทั้งของประธานและพื้นที่สาธารณประโยชน์

5.1.3 ศูนย์เครือข่ายร้อยละ 70.42 มีอาคาร/ศาลาเรียนรู้เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนร้อยละ 29.58 ไม่มีอาคาร/ศาลาเรียนรู้ ร้อยละ 59.72 มีฐานเรียนรู้ เฉลี่ยศูนย์ละ 3 ฐาน ร้อยละ 78.87 มีแปลงเรียนรู้ เฉลี่ยศูนย์ละ 1 แปลง ร้อยละ 66.20 มีหลักสูตรเรียนรู้เฉลี่ยศูนย์ละ 2 หลักสูตร โดยร้อยละ 46.38 มีอุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม และร้อยละ 68.06 มีความพร้อมด้านโต๊ะและเก้าอี้

5.1.4 ประธานศูนย์เครือข่ายร้อยละ 80.88 เคยรู้จักกับประธาน ศพก. มาก่อน ในลักษณะร่วมงานกัน เช่น เป็นคณะกรรมการ ศพก. ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเป็นวิทยากร

5.1.5 ศูนย์เครือข่ายทุกศูนย์ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อการดำเนินงานในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งศูนย์เครือข่ายร้อยละ 70.42 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงปลุสัตว์ พันธุ์ปลาพร้อมอาหารปลา เมล็ดพันธุ์ข้าว และบรรจุภัณฑ์ รองลงมาร้อยละ 61.97 ได้รับการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และป้ายองค์ความรู้ร้อยละ 36.62 ได้รับสนับสนุนการจัดอบรม นอกจากนี้ได้รับเอกสารวิชาการเพื่อแจกจ่ายผู้ที่เข้ามาใช้บริการร้อยละ 26.76 ได้รับสนับสนุนงบประมาณร้อยละ 21.13 อีกทั้งศูนย์เครือข่ายร้อยละ 1.40 ได้รับการสนับสนุนการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)

5.1.6 เกษตรกรร้อยละ 92.34 เข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้ รองลงมาร้อยละ 44.76 ขอรับข้อมูล ข่าวสารด้านการเกษตร ร้อยละ 39.11 ขอรับข้อมูลปัจจัยการผลิต ร้อยละ 24.19 ขอรับบริการด้านการเกษตร และร้อยละ 17.74 เข้าร่วมงาน Field Day ร้อยละ 62.60 มีการใช้บริการมากกว่า 1 ศูนย์เครือข่าย ซึ่งมีการ เข้าใช้บริการเฉลี่ยปีละ 9 ครั้ง

5.1.7 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้ใช้บริการร้อยละ 97.95 นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ซึ่งร้อยละ 64.92 สามารถลดรายจ่ายในการผลิตลงได้โดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 1,608.46 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 51.61 สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,213 บาทต่อปี ร้อยละ 27.82 มีตลาดรองรับ ผลผลิตมากขึ้น ร้อยละ 23.79 มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้า ร้อยละ 20.16 สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ นอกจากนี้ผู้ใช้บริการร้อยละ 15.32 มีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไร่ละ 6,775.52 บาทต่อปี อีกร้อยละ 14.11 ได้รับการรับรองมาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน GAP มาตรฐาน Q และมาตรฐาน PGS

5.1.8 ความพึงพอใจต่อการใช้บริการของศูนย์เครือข่ายของ ศพก. ในภาพรวมผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.41

5.1.9 ข้อค้นพบ

- 1) ศูนย์เครือข่ายบางแห่งไม่ทราบเรื่องการเป็นศูนย์เครือข่าย ทำให้ไม่ทราบเรื่องหน้าที่รับผิดชอบ นโยบาย การดำเนินงาน ขั้นตอนและวิธีการทำงาน รวมทั้งขาดอุปกรณ์สื่อการสอน ได้แก่ เครื่องขยายเสียง โต๊ะและเก้าอี้
- 2) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี พบว่า ประชาชนมีอายุมากขึ้น ไม่พร้อม ให้บริการ หรือบางแห่งไม่อนุญาตให้ใช้อาคารเรียนรู้ในการจัดอบรมให้ความรู้
- 3) หลักสูตรหรือองค์ความรู้ของศูนย์เครือข่าย ส่วนใหญ่เป็นความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับ ปัญหาของเกษตรกรภายในพื้นที่ ไม่มีความหลากหลาย
- 4) ศูนย์เครือข่ายบางพื้นที่ มีข้อจำกัดในเรื่องแหล่งน้ำในการเพาะปลูก ทำให้การพัฒนา ในเรื่องแปลงเรียนรู้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรขาดความเชื่อมั่น และไม่ทำตาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 การพิจารณาคัดเลือกศูนย์เครือข่าย เจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัด ควรสร้างการรับรู้ ชี้แจง และทำความเข้าใจเรื่องบทบาท และหน้าที่ของ ศพท. ก่อนรับสมัครเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งจัดให้มีประธานศูนย์เครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประชุม การสัมมนา เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกัน

5.2.2 ศูนย์เครือข่ายบางแห่ง มีความพร้อมด้านองค์ความรู้ และการให้บริการ แต่ขาดอาคารเรียนรู้อาคารสอน โต๊ะ เก้าอี้ และป้ายองค์ความรู้ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงศูนย์สร้างฐานเรียนรู้ และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรมสอดคล้องตามความจำเป็น เพื่อยกระดับศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อม และควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง

5.2.3 หน่วยงานควรบูรณาการให้ความรู้ด้านการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งจากภาครัฐ เอกชน วิทยากร เกษตรกร พัฒนางค์ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มหลักสูตรการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เช่น การทำน้ำยาอเนกประสงค์ใช้ในครัวเรือน การแปรรูปอาหาร งานหัตถกรรม เป็นต้น

5.2.4 ศูนย์เครือข่าย ต้องการได้รับการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช สัตว์ และประมง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ให้ตรงต่อการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดขยายผลให้กับเกษตรกรที่มาใช้บริการต่อไป

5.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และในบางแห่งสามารถส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในอนาคต เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานชีวภาพ พลังงานน้ำ เป็นต้น
